Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2015–2016

27 565 Alcoholbeleid

Nr. 145 BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 juli 2016

Hierbij informeer ik u over de uitkomsten van het regelmatig terugkerend onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens voor de verkoop van alcohol en tabak door verstrekkers. Net als vorig jaar is het onderzoek uitgevoerd door bureau Nuchter. In mijn reactie op de teleurstellende onderzoeksresultaten van vorig jaar heb ik aangegeven dat ik zou verkennen welke extra maatregelen genomen kunnen worden om de naleving te verbeteren. Voor wat betreft het onderwerp alcohol zou ik de uitkomst van die verkenning meenemen in de evaluatie van de Drank- en Horecawet (DHW) die dit jaar plaatsvindt.[1]
Met deze brief stuur ik u de onderzoeksresultaten over 2016 van bureau Nuchter[2], inclusief mijn beleidsreactie daarop.
Ook heb ik ten behoeve van de evaluatie van de DHW in kaart laten brengen hoe het anno 2016 is gesteld met de naleving van de leeftijdsgrens alcohol onder 15-jarigen. Daarbij heb ik ook de vergelijking laten maken met de naleving zoals die voor de leeftijdsgrensverhoging naar 18 jaar was (2011, 2013). Het hoofddoel van dit aanvullende onderzoek was om in kaart te brengen op welke wijze de naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol bij 15-jarige aspirant kopers zich heeft ontwikkeld tussen 2011 en 2016 (dus voor en na de leeftijdsgrensverhoging). De onderzoeksresultaten van deze exercitie door bureau Nuchter treft u hierbij aan.[3]

---

[1] Brief «Voortgangsbrief alcoholbeleid en nalevingscijfers leeftijdsgrens alcohol en tabak», 19 juni 2015, Kamerstuk 27 565, nr. 135

[2] Rapport »Alcohol- & tabaksverkoop aan jongeren 2016: Landelijke naleving van de leeftijdsgrens van 18 jaar voor de Drank- en Horecawet en Tabakswet», raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

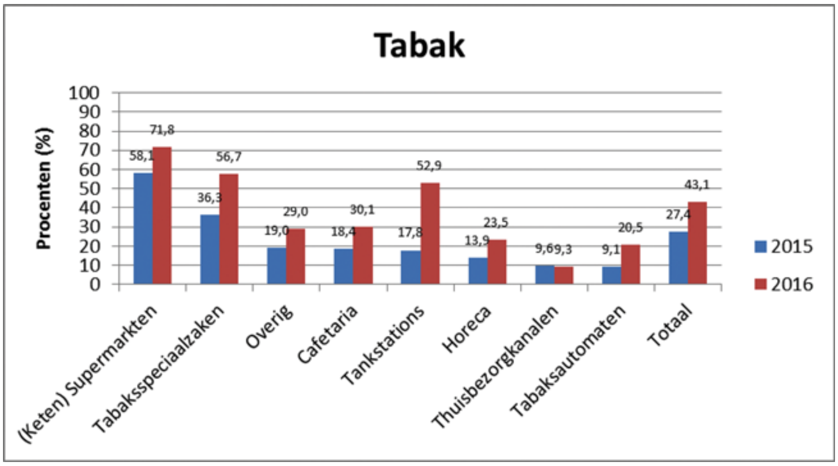
[3] Rapport «Het effect van de verhoging van de leeftijdsgrens voor alcohol van 16 naar 18 jaar: Veranderingen in de naleving bij aankooppogingen van 15-jarigen», raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

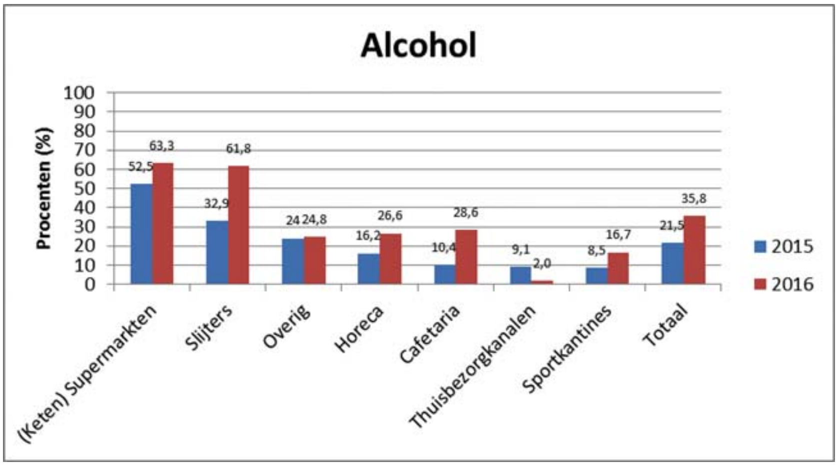
kst-27565-145
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2016

Naleving leeftijdsgrens alcohol en tabak 2016

Het onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens alcohol en tabak 2016 is uitgevoerd met behulp van 17-jarige mysterykids.
Het betreft een grotendeels a-selecte steekproef met nationale representativiteit. Er zijn 2.665[4] aankooppogingen gedaan, verdeeld over diverse verkooppunten (cafetaria, horeca, slijterijen, sportkantines, supermarkten, thuisbezorgkanalen, tabaksspeciaalzaken, tankstations, tabaksautomaten, overig). Er is gewerkt met een vastgesteld, gevalideerd protocol.

De resultaten van het onderzoek zijn als volgt:

Extra toelichting:
Categorie overig tabak: drogisterijen, avondwinkels, kiosken
Categorie overig alcohol: avondwinkels, zelfstandige supermarkten
Totaal tabak en totaal alcohol: excl. thuisbezorgkanalen

Naleving leeftijdsgrens tabak

Uit de cijfers die betrekking hebben op de naleving van de leeftijdsgrens tabak blijkt dat de naleving bij alle type verkooppunten wat is toegenomen. De naleving is met name verbeterd in branches als supermarkten, tankstations en tabakspeciaalzaken.
De cijfers uit 2015 waren aanleiding om de brancheorganisaties te vragen naar hun plannen voor verbetering. Koninklijke Horeca Nederland is gestart met een communicatietraject rond de naleving van tabak en

[4] 1389 alcohol, 1276 tabak

alcohol. De brancheorganisaties voor tabaksverkoop hebben een Taskforce Naleving Leeftijdsgrens Tabak ingesteld met als doel de naleving op orde te brengen.
Desondanks constateer ik dat de nalevingscijfers zorgwekkend blijven. De naleving op automaten ligt op 20,5%, in de horeca op 23,5% en in cafetaria op 30%. Ik vind het zorgwekkend dat minderjarige jongeren nog steeds makkelijk aan tabak kunnen komen in deze sectoren.
Daarbij blijft het me verontrusten dat in veel gevallen niet om een ID wordt gevraagd en dat als deze wel gevraagd is, toch tabak wordt verkocht. Ik acht nadere maatregelen noodzakelijk en zal u hierover na het zomerreces informeren.

Naleving leeftijdsgrens alcohol

Voor wat de naleving van de leeftijdsgrens alcohol betreft, constateer ik dat de naleving in het merendeel van de verkoopkanalen omhoog is gegaan, waarvan de naleving binnen een enkel kanaal fors omhoog is gegaan, zoals de slijters. De supermarktbranche heeft de naleving – met een percentage van ruim 63% – net als vorig jaar het beste op orde. Echter, een gemiddeld landelijk nalevingspercentage van een krappe 36% vind ik nog steeds niet voldoende. Op de supermarkten en slijters na heeft het merendeel van de verkoopkanalen de naleving nog steeds erg slecht op orde. In ca. 3/4 van de aankooppogingen in de horeca bijvoorbeeld, krijgt een jongere nog steeds alcohol mee. Bij sportkantines krijgt 83% van de 17-jarigen nog alcohol mee. Ik vind dergelijke cijfers ongehoord. Net als bij tabaksverkoop wordt in veel gevallen niet om een ID gevraagd en wanneer deze wel wordt gevraagd, wordt toch nog regelmatig alcohol verstrekt.

Omdat de naleving tussen en ook binnen branches sterk verschilt, wil ik focus aanbrengen op de verstrekkers waar de naleving slecht op orde is. Op uw verzoek zal ik in dat licht de nalevingscijfers van de supermarktbranche dit najaar op ketenniveau presenteren. Uit dat overzicht zal duidelijk worden welke supermarkten de naleving goed op orde hebben en welke niet. De komende jaren komen andere – veel slechter presterende – verkoopkanalen zoals de horeca of sportkantines in aanmerking voor een dergelijk onderzoek, zodat ik kan overgaan tot «naming & shaming». Daarnaast roep ik gemeenten op om hun lokale toezicht te focussen op de slecht presterende branches/verkooppunten.

De naleving binnen het thuisbezorgkanaal / internetverkoop is wederom erg slecht, deze is zelfs verslechterd ten opzichte van 2015. Uit gesprekken met verstrekkers, gemeenten en lokale handhavers in het kader van de evaluatie van de DHW blijkt dat – gelet op het gemeentegrensoverstijgend karakter van internetverkoop c.q. het thuisbezorgkanaal – het toezicht op dit kanaal door gemeenten moeilijk vorm te geven is. Ik zal de mogelijkheden om het toezicht op dat punt te verbeteren nader verkennen.

Naleving leeftijdsgrens alcohol bij 15-jarigen

Bureau Nuchter heeft de naleving bij aankooppogingen van 15-jarigen door de jaren heen in kaart gebracht om zo het effect van de leeftijdsgrensverhoging voor alcohol van 16 naar 18 jaar in kaart te brengen. Die naleving is als volgt:

Naleving bij 15-jarigen	Zomer 2011	Najaar 2013	Najaar 2014	Voorjaar 2016
gemiddelde naleving in %	28,2	46,5	55,7	73,9

Hieruit blijkt dat het gemiddelde nalevingscijfer van 2016 (toen de leeftijdsgrensverhoging ruim 2 jaar van kracht was) significant hoger is dan vóór de verhoging van de leeftijdsgrens.
Vanaf 2011 zit de naleving voor de leeftijdsgrens voor alcohol bij 15-jarigen aspirant kopers in een stijgende lijn.

Trends algemeen

Uit de resultaten van het nieuwe Peilstation-onderzoek van het Trimbos instituut blijkt dat jongeren de afgelopen jaren veel minder zijn gaan drinken. In 2011 had 66% van de 12- tot en met 16-jarige scholieren ooit alcohol gedronken, in 2015 was dit gedaald naar 45%.[5] Als we kijken naar subgroepen onder de scholieren, dan is het meest opmerkelijke dat de daling in de alcoholconsumptie zich nagenoeg in alle leeftijdsgroepen voordoet. Oók de 16-jarigen hebben hun drinkgedrag aangepast. Had in de hele periode tussen 1999 en 2011 een stabiele driekwart van de 16-jarigen in de afgelopen maand gedronken, in 2015 was dit gedaald naar 59%. In de gehele afgelopen zestien jaar rapporteerde rond de 70% ooit dronken te zijn geweest; in 2015 was dit gedaald naar 55%. Ook halveerde het percentage 16-jarige jongeren dat 20 of meer glazen in een weekend drinkt van 12% naar 6%.
Gunstige resultaten werden ook gerapporteerd in het onderzoek van bureau Intraval naar aankooppogingen alcohol door jongeren. Uit hun onderzoek bleek dat steeds minder jongeren alcohol proberen te kopen. Voor de 16/17-jarigen zakte dit aankooppercentage van 78% in 2011 tot 10% in 2015.[6]
Daarnaast zien we een positieve trend door de jaren heen waar het gaat om de naleving van de leeftijdsgrens bij 15-jarigen.

Daar komt nog iets anders bij: uit gesprekken die ik voer in het kader van de evaluatie van de DHW evenals uit diverse onderzoeken (Peilstation 2016, bureau Intraval 2015) blijkt dat jongeren hun alcohol steeds meer verkrijgen uit sociale bron in plaats van commerciële, zij krijgen hun alcohol via vrienden, broers/zussen en ouders. Uit het nieuwe Peilstation-onderzoek blijkt zelfs dat een kwart van de scholieren die alcohol drinken dit meestal van ouders krijgt. Aandacht voor een goede naleving door verstrekkers blijft belangrijk, maar daarnaast moeten we blijven inzetten op de sociale norm «geen alcohol onder de 18». Zodat ook ouders en meerderjarige vrienden van onze jeugd zich meer gaan houden aan de norm NIX18. De komende tijd ga ik binnen de NIX18 campagne daarom nog meer inzetten op de rol van ouders en bewustwording over de schadelijkheid. Ook wordt vanuit de campagne in september een themaweek «NIX zonder ID» georganiseerd om meer aandacht te vragen voor het belang van naleving en het vragen naar een ID evenals het spontaan tonen van een ID.

Handhaving is een belangrijk instrument om te voorkomen dat jongeren drinken. Als gemeenten goed handhaven wanneer jongeren alcohol bij zich hebben in het openbaar en in het geval verstrekkers alcohol verkopen aan minderjarige klanten, zal dit de naleving van de wet ten goede komen. Momenteel laat ik door bureau Intraval onderzoek doen naar de stand van zaken van het lokale toezicht op en handhaving van de DHW. De resultaten daarvan ontvang ik dit najaar en betrek ik in de evaluatie van de DHW.

---

[5] Ook op andere indicatoren van drinkgedrag zijn verdere forse afnames te zien in de relatief korte periode tussen 2011 en 2015.
[6] Brief «Aankooppogingen alcohol door jongeren, en de inzet van testkopers», 22 oktober 2015, Kamerstuk 27 565, nr. 137

Tot slot

Zoals u weet evalueer ik dit jaar de Drank- en Horecawet. Resultaten van de vele onderzoeken die dit jaar plaatsvinden neem ik daar in mee. Uit de wetsevaluatie kunnen nog eventuele extra maatregelen voortvloeien. Zoals eerder toegezegd kunt u mijn beleidsreactie op de evaluatie van de wet in het eerste kwartaal van 2017 verwachten.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.J. van Rijn